

2. Маруніч В. В., Шевчук В. І., Яворенко О. Б. Методичний посібник з питань реабілітації інвалідів. Вінниця: О. Власюк, 2016. 212 с.
3. Мороз В. «Про школи соціальної реабілітації: їх сучасне становище і перспективи (реабілітація малолітніх злочинців)». *Право України*. 2021. № 7. С. 86-88.
4. О. Столяренко, О. Столяренко, О. Пінаєва, Б. Пінаєв. Молодь і суспільство в умовах технократичних змін і перспективи гуманістичних тенденцій розвитку. *Педагогіка безпеки*, Том 10, вип. 1, с. 33–40, Київ 2025
5. Столяренко Ол. В., Столяренко Ок. В., Московчук О. С., Магас Л. М. Створення освітнього середовища для розвитку соціальної компетентності здобувачів освіти через проектну культурно-дозвілєву діяльність. «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка»): журнал. 2025. № 11(57) С. 1354–1366
6. Черненко М. І. Медико-соціальна і психологічна реабілітація хворих та інвалідів. Варшава. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2017. 608 с.
7. Шеремет Ю. І. Соціальна адаптація до ринкових умов. Вінниця: Континент-ПРИМ, 2020. 36 с.

Ярослав Киця,

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр» ФМФКН,

Дар'я Бичко,

здобувачка ступеня вищої освіти «бакалавр» ФМФКН,

Науковий керівник – ст.викл.Мельник А.Б.

КРИЗА НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, створило безпрецедентні виклики для всіх сфер суспільного життя, і освітня галузь зазнала одних із найбільш відчутних

трансформацій. Майже два мільйони з 3,8 мільйона учнів українських шкіл навчалися в онлайн- або змішаному форматі через закриття понад 2 300 шкіл у прифронтових зонах станом на 2023 рік [6, с. 43]. Руйнування освітньої інфраструктури, масове вимушене переселення, системні перебої з електропостачанням та інтернетом, постійні повітряні тривоги – все це формує контекст, у якому навчальна мотивація здобувачів освіти зазнає глибокої кризи.

Зниження мотивації до навчання є не лише індивідуальною проблемою окремого учня чи студента, а системним явищем, що загрожує якості людського капіталу країни в довгостроковій перспективі. Вчителі фіксують стійке погіршення навчальних результатів учнів та зниження їхньої мотивації як один із ключових викликів, що посилюється у період війни [6]. Дослідження, проведені у 2022–2024 роках, підтверджують тенденцію до наростання апатії, тривожності та емоційного виснаження серед здобувачів освіти всіх рівнів [2; 4; 5].

Метою дослідження є аналіз основних причин кризи навчальної мотивації в умовах воєнного часу та визначення шляхів її подолання з урахуванням специфіки української освітньої ситуації.

У сучасній педагогіці та психології навчальна мотивація розглядається як складна система спонукань, що визначають спрямованість, активність та стійкість навчальної діяльності. Прийнято розрізняти внутрішню мотивацію, засновану на пізнавальному інтересі, задоволенні від самого процесу навчання та прагненні до саморозвитку, та зовнішню, зумовлену оцінками, соціальним схваленням, матеріальними стимулами тощо [4, с. 37]. Саме внутрішня мотивація є більш ефективною, оскільки забезпечує довготривалі результати та визначає готовність здобувача долати труднощі й спрямовувати зусилля на досягнення освітніх цілей [4, с. 37]. Водночас для її збереження критично важливими є відчуття свободи вибору та контролю над власною діяльністю, переживання власної ефективності у навчанні, а також належність до спільноти та підтримка значущих соціальних зв'язків. Війна руйнує кожен з цих складових: здобувачі втрачають відчуття контролю через невизначеність та

зовнішні обставини, переживання власної ефективності знижується через систематичні перебої в освітньому процесі, а соціальні зв'язки порушуються внаслідок переселення та ізоляції.

Аналіз наукових джерел та реалій освітнього процесу дає змогу систематизувати основні чинники зниження навчальної мотивації здобувачів освіти в Україні.

Дослідження засвідчили, що переважна більшість здобувачів вищої освіти перебувають у стані підвищеної тривожності, яка суттєво впливає на їхню когнітивну сферу та здатність до ефективної навчальної діяльності [2, с. 28–29]. Психоемоційний стан, ускладнений симптомами посттравматичного стресового розладу, депресії та емоційного виснаження, істотно знижує концентрацію уваги, працездатність і пізнавальну активність. Студентська молодь є особливо вразливою групою, оскільки перебуває на етапі становлення особистості й професійної ідентичності, і вплив травматичного досвіду може мати пролонговані наслідки для їхнього розвитку [5, с. 148].

Масове вимушене переміщення створило ситуацію, за якої мільйони здобувачів освіти були вирвані з усталеного навчального процесу. Вимушено переміщені українські здобувачі освіти та педагоги стикаються з додатковими бар'єрами: мовними, культурними, адміністративними, що ускладнюють їхню інтеграцію в освітній процес як в Україні, так і в країнах ЄС [1, с. 96]. О. Половко та С. Глотов на основі якісного дослідження свідчень здобувачів Київського національного університету імені Тараса Шевченка констатують, що повномасштабне вторгнення змусило університети перейти на дистанційне навчання, проте постійні повітряні тривоги, відключення електроенергії та проблеми з інтернетом унеможливають повноцінний доступ здобувачів вищої освіти до віртуальних аудиторій, що штовхає їх до ізольованого самонавчання [7, с. 7].

Перехід на дистанційний формат, який став необхідним з міркувань безпеки, супроводжується низкою демотивуючих чинників. В умовах дистанційного навчання під час війни традиційні методи мотивування стають

малоефективними, а сам формат породжує специфічні проблеми: обмеженість живого спілкування, труднощі із самоорганізацією, технічні перешкоди, пов'язані з перебоями в електро- та інтернет-постачанні [3, с. 120–121].

Перевантаження повітряними тривогами та перебуванням в укриттях – специфічна для українських реалій проблема безпосередньо впливає на організацію та ефективність навчального процесу. Здобувачі освіти змушені переривати заняття, спускатися в укриття, де умови для продуктивного навчання зазвичай відсутні. Систематичне порушення режиму навчальної діяльності призводить до фрагментарності освітнього процесу та формує у здобувачів відчуття безглуздості зусиль.

Війна суттєво погіршила матеріальне становище значної частини українських сімей, що змінює ієрархію потреб відповідно до моделі А. Маслоу: коли базові потреби у безпеці та фізичному виживанні не задоволені, потреба в самоактуалізації та пізнанні відходить на другий план. За результатами опитування, проведеного О. О. Піменовою та О. М. Гапончуком, серед факторів, що найбільше знижують бажання здобувачів освіти до активної участі в навчальному процесі, найвагомішою виявилася взаємодія з педагогом – його професійність, емпатичність та ставлення до здобувачів (39 % респондентів), далі – власні індивідуальні особливості здобувачів (25 %) та воєнний стан в Україні (24 %) [4, с. 39].

Переселення, дистанційне навчання та обмеження пересування руйнують соціальні зв'язки, які є потужним мотиваційним ресурсом, особливо для молоді. Втрата відчуття належності до навчальної спільноти підриває потребу у зв'язаності – одну з ключових складових внутрішньої мотивації.

Усвідомлення масштабу та глибини мотиваційної кризи зумовлює необхідність розробки комплексних стратегій її подолання, що враховують специфіку воєнного часу.

Першочерговим завданням є організація системного психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти. Дослідження У. Б. Михайлишин зі співавторами засвідчило надзвичайно високу поширеність емоційних

симптомів стресу серед студентів: від 66,7 % до 95,8 % респондентів повідомляли про занепокоєння, підвищену тривожність, зниження почуття впевненості в собі та втрату інтересу до життя [2, с. 30]. Автори наголошують на необхідності особливої уваги до психологічного стану здобувачів освіти в умовах воєнного часу [2, с. 28]. Це означає, що психологічна допомога має бути не епізодичною, а вбудованою в повсякденну освітню практику: тренінги стресостійкості, групи взаємопідтримки, індивідуальне консультування мають стати невід'ємною складовою освітнього процесу.

Адаптація педагогічних методів до нових реалій є ще одним важливим напрямом. М. Москалюк та Н. Москалюк обґрунтовують ефективність таких підходів, як гейміфікація навчального процесу, використання інтерактивних цифрових інструментів, проєктне навчання та мікронавчання – подання навчального матеріалу невеликими, логічно завершеними блоками, що знижує когнітивне навантаження та дає відчуття прогресу [3, с. 123–124]. Важливу роль відіграє також забезпечення якісного зворотного зв'язку, що підтримує відчуття компетентності у здобувачів.

Створення безпечного освітнього середовища – як фізично, так і психологічно – є базовою умовою для відновлення мотивації. Облаштування укриттів як повноцінних навчальних просторів, забезпечення їх необхідним обладнанням та інтернет-зв'язком може суттєво знизити деструктивний вплив повітряних тривог на освітній процес. Водночас психологічна безпека передбачає створення атмосфери прийняття, де здобувач не боїться зізнатися у труднощах, помилитися чи попросити про допомогу.

Підтримка автономії здобувачів є ключовим механізмом відновлення внутрішньої мотивації. В умовах, коли зовнішні обставини обмежують свободу вибору, особливо важливо надавати здобувачам можливість обирати теми для проєктів, формат виконання завдань, темп опанування матеріалу. Індивідуальна освітня траєкторія, гнучкий графік, можливість впливати на процес навчання – все це сприяє відновленню відчуття контролю та відповідальності за власний розвиток.

Роль педагога в умовах воєнного часу суттєво трансформується. Викладачі мають бути не лише джерелом знань, а й емоційним ресурсом для здобувачів, демонструючи емпатію, терпіння та готовність до гнучкого реагування на потреби аудиторії. Дослідження О. О. Піменової та О. М. Гапончука засвідчили, що взаємодія з педагогом – його професійність, емпатичність, ставлення до студентів – є одним із найважливіших факторів, що заохочують до активної участі в навчальному процесі [4, с. 39]. Це вимагає відповідної підготовки та підтримки самих педагогів, які також перебувають у стресовому стані.

Використання цифрових інструментів підтримки мотивації набуває особливого значення в умовах дистанційного та змішаного навчання. Інтерактивні платформи, системи відстеження прогресу, елементи гейміфікації (бали, рейтинги, досягнення), онлайн-спільноти – все це може частково компенсувати дефіцит живого спілкування та створити додаткові мотиваційні стимули. Цифровізація освітнього процесу в умовах кризи потребує не просто технічного забезпечення, а й системного перегляду педагогічних підходів з урахуванням соціально-емоційних потреб здобувачів [6, с. 48].

Міжнародний контекст кризи мотивації також заслуговує на увагу.

О. Половко та С. Глотов, спираючись на порівняльний аналіз досвіду університетів в Афганістані, Ємені та Сирії, зазначають, що війни та збройні конфлікти створюють подібні виклики для вищої освіти на всіх рівнях – адміністративному, педагогічному, економічному та соціальному [7, с. 3].

Т. О. Кириченко наголошує на потенціалі міжнародної співпраці для обміну досвідом підтримки переміщених здобувачів та розвитку програм академічної мобільності [1, с. 97].

Криза навчальної мотивації в умовах воєнного часу є комплексним явищем, зумовленим взаємодією психологічних, педагогічних, соціальних та економічних чинників. Хронічний стрес і психотравматизація, руйнування освітньої інфраструктури, проблеми дистанційного навчання, систематичні перерви через повітряні тривоги, економічна нестабільність та соціальна

ізоляція – кожен із цих факторів окремо здатний знизити мотивацію, а їх кумулятивний вплив створює системну кризу, що потребує цілеспрямованих зусиль для подолання.

Ключовими рекомендаціями для педагогів та освітніх менеджерів є: впровадження системного психолого-педагогічного супроводу як невід’ємної складової освітнього процесу; адаптація методів навчання з використанням гейміфікації, проектного та мікронавчання; створення безпечного середовища з повагою до емоційного стану здобувачів; підтримка автономії через гнучкість, вибір та індивідуальну траєкторію; переосмислення ролі педагога як емоційного та мотиваційного ресурсу; ефективне використання цифрових інструментів із урахуванням соціально-емоційних потреб.

Перспективи подальших досліджень пов’язані з емпіричною перевіркою ефективності окремих мотиваційних стратегій у специфічних умовах воєнного часу, вивченням довготривалих наслідків мотиваційної кризи для академічних досягнень та професійного самовизначення здобувачів освіти, а також з розробкою інтегрованих моделей мотиваційної підтримки, що поєднують психологічний, педагогічний та цифровий компоненти.

Список використаних джерел

1. Кириченко Т. О. Виклики інтеграції вимушено переміщених українських студентів та педагогів у країнах ЄС. *Інтеграція системи освіти України в європейський освітній простір* : зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2024 р. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2024. С. 96–97.

2. Михайлишин У. Б., Сухан В. С., Анталовці О. В. Психологічний стан здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2023. № 2. С. 27–33.

3. Москалюк М., Москалюк Н. Підвищення мотивації студентів в умовах дистанційного навчання під час військових дій. *Науковий вісник*

Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки. 2022. № 60. С. 118–127.

4. Піменова О. О., Гапончук О. М. Мотивація до навчання студентів в умовах воєнного стану. *Габітус. 2023. Вип. 47. С. 36–39.*

5. Прокоф'єва Л. Особливості психологічного стану студентської молоді в умовах війни. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. 2024. Т. 92, № I (2). С. 146–156.*

6. Avsheniuk N., Seminikhyna N. Evolving challenges in Ukrainian education: a comparative study of teacher perspectives. *Journal of e-Learning and Knowledge Society. 2025. Vol. 21, No. 1. P. 42–50.*

7. Polovko O., Glotov S. The educational process of Ukrainian university students following the full-scale Russian invasion. *London Review of Education. 2023. Vol. 21, No. 1. Article 31.*

***Павло Козачишен,
здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр» ФПППО
Науковий керівник – доц. Гарбар Ж.В.***

ІНТЕГРАЦІЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІНСЬКИЙ ЦИКЛ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний етап цифровізації освіти вимагає від менеджера переходу від фрагментарного використання комп'ютерних технологій до розбудови цілісної цифрової екосистеми. Впровадження хмарних сервісів та елементів штучного інтелекту (AI) стає визначальним чинником трансформації традиційного адміністрування у модель Data-Driven Management – управління на основі реальних даних. Р. Моцик, Н. Коломієць та О. Ящук зазначають, що хмарні сервіси забезпечують основу для формування інтегрованого цифрового освітнього простору [2].

Інтеграція хмарних сервісів у професійній діяльності менеджера освітнього закладу – це створення єдиного цифрового робочого простору, де